

สรุปข้อหารือเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางบัญชี

ข้อที่ ๑. คำถาม : สหกรณ์ฝากเงินประเภทสละเคราะห์ชีวิตและครอบครัว แบบทรัพย์มั่นคง ของธนาคารออมสิน ถือเป็นการฝากหรือลงทุนตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เรื่อง ข้อกำหนดการฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ หรือไม่

คำตอบ : เงินฝากประเภทสละเคราะห์ชีวิตและครอบครัว แบบทรัพย์มั่นคง ของธนาคารออมสินเป็น กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ (แบบกลุ่ม) โดยสหกรณ์เป็นผู้ส่งเงินฝาก (เบี้ยประกันชีวิต) เป็นงวดรายเดือน กำหนดระยะเวลาขอรับเงินสละเคราะห์ ๕ ปี และสหกรณ์เป็นผู้รับผลประโยชน์ตาม กรมธรรม์ จึงเข้าลักษณะของการทำประกันชีวิตกลุ่มสมาชิก ดังนั้น เงินฝากประเภทดังกล่าวมิใช่ การฝากหรือลงทุนตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด สหกรณ์ต้อง บันทึกบัญชีโดยรับรู้ค่าเบี้ยประกันชีวิตสมาชิกเป็นค่าใช้จ่ายตามรอบระยะเวลาการใช้ประโยชน์ (หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ ๐๔๐๔/๘๒๗ ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)

ข้อที่ ๒. คำถาม : วิธีปฏิบัติทางบัญชี กรณีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้รับเงินอุดหนุนเพื่อก่อสร้างโรงเรือน พลาสติกให้สมาชิกสหกรณ์ในพื้นที่โครงการหลวงที่จ่ายให้แก่สมาชิกโดยจัดทำสัญญาเงินกู้ เป็นอย่างไร

คำตอบ : สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับเงินอุดหนุนแบบยืมขาดจากกรมส่งเสริมสหกรณ์เพื่อ ก่อสร้างโรงเรือนพลาสติกให้แก่สมาชิกสหกรณ์ในพื้นที่โครงการหลวงต้องปฏิบัติให้เป็นไปตาม ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยสินทรัพย์ที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้รับบริจาคหรืออุดหนุน พ.ศ. ๒๕๔๗ แต่เนื่องจากสหกรณ์และ กลุ่มเกษตรกรใช้วิธีการจ่ายเงินอุดหนุนให้สมาชิกโดยจัดทำ สัญญาเงินกู้ปลอดดอกเบี้ย กำหนดชำระคืนภายใน ๕ - ๖ ปี ด้วยเหตุผลเพื่อให้สมาชิกชำระเงินคืน แล้วนำไปหมุนเวียนให้สมาชิกรายอื่นต่อไป ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเงินอุดหนุนดังกล่าว จึงเห็นสมควรกำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีกรณีดังกล่าว ดังนี้

๑. เมื่อได้รับเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต เงินสด xx

เครดิต เงินอุดหนุนเพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

๒. เมื่อจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่สมาชิกเพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก รายละเอียด ๗๘,๘๐๐.๐๐ บาท ให้จัดทำ สัญญาเงินกู้ตามจำนวนเงินที่จ่ายให้สมาชิก บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ลูกหนี้เงินให้กู้เพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

เครดิต เงินสด xx

๓. กรณีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้รับคำตอบแทนจากการจัดหาผู้รับเหมาดำเนินการก่อสร้าง โรงเรือนพลาสติกให้แก่สมาชิก บันทึกบัญชีโดย

เดบิต เงินสด xx

เครดิต รายได้อื่น xx

๔. เมื่อได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ตามกำหนด บันทึกบัญชีโดย

เดบิต เงินสด xx

เครดิต ลูกหนี้เงินให้กู้เพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

๕. ณ วันสิ้นปีบัญชี ให้ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้เพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติกที่ผิวน้ำชำระหนี้โดยพิจารณาจากสภาพของลูกหนี้ พร้อมทั้งโอนลดยอดบัญชีเงินอุดหนุนเพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติกที่คาดว่าจะเรียกคืนจากลูกหนี้ไม่ได้ไปบันทึกเป็นรายได้จากการอุดหนุนสร้างโรงเรือนพลาสติกตามจำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่ประมาณการไว้ เพื่อให้มีรายได้ไปชดเชยกับค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญดังกล่าว บันทึกบัญชีโดย

เดบิต นีสงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินให้กู้เพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

เครดิต ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินให้กู้เพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

เดบิต เงินอุดหนุนเพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

เครดิต รายได้จากการอุดหนุนสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

๖. เมื่อลูกหนี้ที่ผิวน้ำชำระหนี้ให้นำเงินมาชำระคืนในภายหลัง ให้บันทึกรับชำระหนี้และโอนกลับรายการเกี่ยวกับลูกหนี้รายดังกล่าวตามจำนวนเงินที่ได้รับชำระ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต เงินสด xx

เครดิต ลูกหนี้เงินให้กู้เพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

เดบิต ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินให้กู้เพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

เครดิต นีสงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินให้กู้เพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

เดบิต รายได้จากการอุดหนุนสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

เครดิต เงินอุดหนุนเพื่อสร้างโรงเรือนพลาสติก xx

ทั้งนี้ ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับเงินอุดหนุนและการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของเงินอุดหนุนไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินทราบด้วย

อนึ่ง วัตถุประสงค์ของเงินอุดหนุนดังกล่าวเป็นไปเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในพื้นที่โครงการหลวงซึ่งเป็นชาวเขาและมีฐานะยากจนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้โรงเรือนพลาสติกในการผลิตผัก ผลไม้ และไม้ดอก ให้ได้คุณภาพและปริมาณตามที่มูลนิธิโครงการหลวงกำหนด ดังนั้น สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรจึงควรทบทวนเกี่ยวกับการคิดค่าตอบแทนก่อสร้างโรงเรือนพลาสติกจากสมาชิกและการคิดค่าปรับจากลูกหนี้ที่ผิวน้ำชำระหนี้ กรณีที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรคิดค่าปรับจากลูกหนี้ดังกล่าว ณ วันสิ้นปีบัญชีจะต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญค่าปรับค้างรับตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ พ.ศ. ๒๕๔๗ กล่าวคือ ค่าปรับค้างรับตั้งแต่ ๑ - ๕ ปี ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕ หรือให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง และค่าปรับค้างรับเกิน ๕ ปี ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน

(หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ ๐๔๐๔/๒๘๐๐ ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๖)

ข้อที่ ๓. คำถาม : ๑. สหกรณ์บันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์คงค้าง เว้นแต่รายการที่ไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้จะใช้เกณฑ์เงินสด โดยเปิดเผยข้อมูลสำหรับรายการดังกล่าวไว้ภายใต้หัวข้อสรุปนโยบายการบัญชีได้หรือไม่ อย่างไร

๒. กรณีที่สหกรณ์ไม่สามารถรับรู้รายได้ที่เกิดขึ้นทั้งหมดโดยใช้เกณฑ์คงค้าง จะมีวิธีปฏิบัติอย่างไร และหากสหกรณ์ได้ปฏิบัติตามข้อ ๑ อย่างต่อเนื่องมาหลายปีโดยที่สหกรณ์ไม่ได้จัดเก็บรายละเอียดของรายได้ค้างรับในแต่ละปีไว้ รวมทั้งสหกรณ์ไม่มีข้อมูลที่สามารถจัดทำรายละเอียดรายได้ค้างรับของปีก่อน ๆ ได้ สหกรณ์ต้องปฏิบัติอย่างไร

คำตอบ : ๑. ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๘.๓ กำหนดเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของสหกรณ์ โดยให้บันทึกรายการบัญชีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย (เกณฑ์คงค้าง) เพื่อให้แสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในแต่ละงวดเวลาอย่างเหมาะสม และข้อ ๑๐ กำหนดเกี่ยวกับการบันทึกรายได้พึงรับในงวดบัญชี โดยให้สหกรณ์รับรู้รายได้ตามลักษณะการเกิดรายได้แต่ละประเภท ทั้งนี้ ต้องมีความแน่นอนเกี่ยวกับจำนวนผลประโยชน์ที่จะได้รับและต้นทุนที่เกิดขึ้น หรือที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากรายได้นั้น รวมทั้งต้องมีมูลค่าที่สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือด้วย สหกรณ์ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ที่กำหนด ดังนั้น การที่สหกรณ์ถือใช้นโยบายการบัญชีโดยรับรู้รายได้ตามเกณฑ์คงค้าง แต่กลับรับรู้รายได้บางรายการตามเกณฑ์เงินสด โดยเปิดเผยข้อมูลสำหรับรายการดังกล่าวไว้ภายใต้หัวข้อสรุปนโยบายการบัญชีนั้น ไม่สามารถกระทำได้ ยกเว้น สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์และเครดิตยูเนียนที่อยู่ในบังคับต้องปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อน้ำสงสัยจะสูญ พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งกำหนดให้สหกรณ์ระงับการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเงินให้กู้ของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามเกณฑ์คงค้าง โดยให้รับรู้รายได้ตามเกณฑ์เงินสด

๒. ในปีบัญชีปัจจุบัน สหกรณ์ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ที่กำหนดโดยบันทึกรับรู้รายได้ที่เกิดขึ้นทุกรายการตามเกณฑ์คงค้าง สำหรับรายการที่มีได้รับรู้เป็นรายได้ตามเกณฑ์คงค้าง ในปีบัญชีก่อน ๆ เห็นควรให้สหกรณ์ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

๒.๑ จัดทำรายละเอียดรายได้ค้างรับที่มีได้รับรู้เป็นรายได้ในปีบัญชีก่อน ๆ โดยตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้องและบันทึกรับรู้เป็นรายได้ในปีบัญชีปัจจุบันตามเกณฑ์คงค้าง

๒.๒ ดำเนินการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้แก่สหกรณ์โดยเร็ว

๒.๓ สิ้นปีบัญชีให้ประมาณการค่าเผื่อน้ำสงสัยจะสูญรายได้ค้างรับจำนวนที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ โดยปฏิบัติให้เป็นไปตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ พ.ศ. ๒๕๔๗

๒.๔ รายได้ค้างรับจำนวนที่มีการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณีแล้ว ไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้ให้ตัดจำหน่ายหนี้สูญต่อไป โดยปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตัดจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๖

อนึ่ง กรณีสหกรณ์ไม่ได้จัดเก็บรายละเอียดรายได้ค้างรับในแต่ละปีไว้และไม่มีข้อมูลที่สามารถจัดทำรายละเอียดดังกล่าวได้ สหกรณ์จึงไม่สามารถบันทึกรับรู้รายได้ค้างรับของปีก่อน ๆ เป็นรายได้ในปีบัญชีปัจจุบัน เนื่องจากไม่มีเอกสารหลักฐานแสดงลักษณะการเกิดรายการและไม่สามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ จึงเห็นควรให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กำหนดมาตรการควบคุมและจัดให้มีการติดตามทวงถามจนถึงที่สุดเพื่อให้ชำระหนี้แก่สหกรณ์ รวมถึงกำหนดมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดทำรายละเอียดรายได้ค้างรับและจัดเก็บเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องด้วยเหตุที่ทำให้สหกรณ์เสียประโยชน์ที่พึงได้และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดกรณีดังกล่าวขึ้นอีก (หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ ๐๔๐๔/๒๘๐๑ ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๖)

ข้อที่ ๔. คำถาม : สหกรณ์รวบรวมลำไยสดจากสมาชิกและเกษตรกรทั่วไปนำมาอบแห้งเพื่อจำหน่าย แต่ปรากฏว่าราคาผลผลิตลำไยอบแห้งตกต่ำมาก จึงต้องเร่งจำหน่ายให้แก่กลุ่มพ่อค้าคนกลางในราคาต่ำกว่าทุน ส่งผลให้ประสบภาวะขาดทุน สหกรณ์ได้ทำหนังสือชี้แจงเพื่อขอรับการชดเชยจากรัฐบาลแล้ว ต่อมาได้รับหนังสือจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี แจ้งว่าได้ประสานงานให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาดำเนินการต่อไป ดังนั้น ณ วันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์จึงขอตั้งบัญชีเงินชดเชยราคาผลผลิตลำไยอบแห้งค้างรับจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้หรือไม่

คำตอบ : การขอรับเงินชดเชยราคาผลผลิตลำไยอบแห้งจากรัฐบาลของสหกรณ์อยู่ระหว่างการพิจารณาดำเนินการของทางราชการ ซึ่งยังไม่มีความชัดเจนและยังไม่ได้กำหนดให้มีการชดเชยราคาผลผลิตลำไยแต่อย่างใด ดังนั้น สหกรณ์จึงไม่สามารถบันทึกบัญชีรายได้ชดเชยราคาผลผลิตลำไยอบแห้งค้างรับได้ สำหรับหนังสือที่ได้รับจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นเพียงการแจ้งให้สหกรณ์ทราบว่าได้มีการประสานงานให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบพิจารณาดำเนินการต่อไปเท่านั้น จึงไม่ถือเป็นหลักฐานยืนยันว่าสหกรณ์จะได้รับเงินชดเชยราคาผลผลิตลำไยอบแห้งจากรัฐบาล

(หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ ๐๔๐๔/๓๔๓๔ ลงวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖)

ข้อที่ ๕. คำถาม : แนวทางการเปิดเผยหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของสหกรณ์ เป็นอย่างไร

คำตอบ : หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินจัดทำขึ้นเพื่อแสดงข้อมูลเกณฑ์การวัดค่าในการจัดทำงบการเงิน นโยบายการบัญชี ขยายความรายการในงบการเงินและแสดงข้อมูลอื่นที่ไม่ได้แสดงไว้ที่ใดในงบการเงิน แต่เป็นข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินทราบ โดยคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องพิจารณาให้มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอ เพื่อช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจรายการบัญชี เหตุการณ์อื่น ๆ และสภาพการณ์ของสหกรณ์ จึงกำหนดแนวทางการเปิดเผยหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของสหกรณ์ เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พิจารณาปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน ดังนี้

๑. กรณีสหกรณ์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องได้ตามอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด แสดงถึงสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์อยู่ในระดับดี มีความคล่องตัวต่อการถอนเงินฝาก หรือชำระหนี้ที่ถึงกำหนด สหกรณ์จะเปิดเผยข้อมูลให้ผู้ใช้งบการเงินทราบหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากการไม่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวไม่มีผลให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความเข้าใจผิด หรือไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด

๒. กรณีสหกรณ์ไม่สามารถดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องได้ตามอัตราที่กฎหมายกำหนด แสดงถึงสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ลดลง หรืออาจประสบกับภาวะขาดสภาพคล่องได้ สหกรณ์ต้องเปิดเผยข้อมูลให้ผู้ใช้งบการเงินทราบ ซึ่งเป็นไปตามหนังสือ ที่ กษ ๐๔๐๒/ว.๔๘๔ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๑ เนื่องจากการไม่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวอาจทำให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความเข้าใจผิด หรือก่อให้เกิดความเสียหายได้

(หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ ๐๔๐๔/ว ๓๓ ลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๖)

ข้อที่ ๖. คำถาม : สหกรณ์ได้ดำเนินการปรับปรุงระบบสารสนเทศ (E-COOP) โดยสมาชิกสามารถตรวจสอบข้อมูลของตนเองและพิมพ์ใบเสร็จรับเงินได้จากระบบดังกล่าวบนเว็บไซต์ของสหกรณ์ สหกรณ์ยกเลิกการพิมพ์ใบเสร็จรับเงินให้กับสมาชิกปกติ ยกเว้นสมาชิกที่เป็นข้าราชการบำนาญสหกรณ์ยังจัดส่งใบเสร็จให้ตามปกติและจะพิมพ์ใบเสร็จรับเงินไว้เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการตรวจสอบบัญชี สามารถกระทำได้อหรือไม่

คำตอบ : ปัจจุบันการทำธุรกรรมมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยน วิธีการในการติดต่อสื่อสาร โดยอาศัยพัฒนาการเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการที่สหกรณ์ประสงค์ให้สมาชิกพิมพ์ใบเสร็จรับเงินจากระบบ E-COOP ผ่านทางเว็บไซต์สหกรณ์นั้น ถือเป็นการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างหนึ่งวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิก **จึงให้สหกรณ์สามารถยกเลิกการพิมพ์ใบเสร็จรับเงินให้กับสมาชิกได้** โดยดำเนินการ ดังนี้

๑. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กำหนดวาระการประชุมใหญ่เพื่อพิจารณา เรื่องการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของสหกรณ์ พร้อมทั้งแจ้งเหตุผล ความจำเป็นและวิธีปฏิบัติเป็นหนังสือให้สมาชิกทราบก่อนการประชุมใหญ่

๒. เมื่อที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์มีมติอนุมัติให้ดำเนินการได้ ให้สหกรณ์ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและเก็บรักษาเงิน รวมถึงระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของสหกรณ์

๓. การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของสหกรณ์ควรปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งผู้ประกอบการเอกชนและหน่วยงานของรัฐใช้ถือปฏิบัติโดยทั่วไป

๔. การควบคุมภายในด้านการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของสหกรณ์ควรปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ. ๒๕๕๓

(หนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ ๐๔๐๔/พ.๑๕ ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖)